

# SIMO HURTTA

4-näytöksinen ooppera. Säveltänyt Tauno Pytkänen.

## ALKUSOITTO - PROLOOGI

Kansanjoukko laulaa ballaadin Simo Hurtasta päättäen esityksensä ennustukseen: » . . et sorru sa suurehen sotaan, oman mielesi murhe sun murtaa, oma kourasi kaataa sun kotaan.»

### I näyttös.

Majuri Simo Affleck, Pielisjärven ja Nurmeksen kruununhovien vuokramies on saanut kansalta ankaruutensa ja julmuutensa johdosta liikanimen »Hurtta». Häntä vastaan on sorrettu kansa noussut kapinaan, mutta huoviensa avulla Simo Hurtta on sen kukistanut. Kansa puolestaan luottaa johtajaansa, Pielisten rovasti Pietari Haerkepauekseen, jonka tyttären Simo on väkivalloin anastanut vaimokseen. Simon luotetuin apuri on hänen henkikirjurinsa, synkkä ja vallanhimoinen Fredrik Arnkil.

Ensimmäinen näytös tapahtuu kapinan kukistamisen jälkeisenä aamuna. Simo Hurtta allekirjoittaa kapinaa johtaneitten talonpoikien kuolemaantuomiot, mutta säästää vielä rovasti Haerkepaueksen. Kerrottuaan rovastille, että tämän tytär on tullut mielipuoleksi, hän uhkautsin pakottaa rovastin lukemaan julistuksen seuraavissa kirkonmenoissa. Hän lähettää rovastin antamaan viimeisen lohdutuksen kuolemaantuomituille, pyytää, että Arnkil antaisi suorittaa telotuksen nopeasti ja heittäytyy sitten väsyneenä lepäämään.

Kuolemaantuomittujen talonpoikien joukossa on Irja Sormuisen isä ja sulhanen. Epätoivoinen Irja tulee majurin luo pyytä-

mään armoa läheisilleen, mutta kun Irja ja Simo joutuvat ensi kertaa silmätyksin, he kumpikin tuntevat sielussaan jotain uutta ja outoa. Kuin lumottuina he tuijottavat toisiinsa ja Simo on valmis suostumaan Irjan kaikkiin toivomuksiin. He ovat kumpikin tavanneet toisensa jo aikaisemminkin: Irja on nähnyt Simon ratsastavan taattonsa kaskivalkean läpi ja Simo on vastarannalta seurannut, miten Irja on pujahtanut uimaan. Kun he näitä muistelevat, kuuluu ulkoa kellojen soittoa. Tuomiot on pantu täytäntöön, Arnkil on kiirehtinyt, ja Irja on Simon tuomion kautta menettänyt isänsä ja sulhasensa. Hirsipuun varjossakin Irja ja Simo tuntevat kohtalon voimakkaasti sitovan heitä toisiinsa. Kuolema on heidän kätensä yhdistänyt, mutta he kumpikin tuntevat sisimmässään nyt alkaneen suhteen johtavan heidät perikatoon.

## II näytös.

Vuosi on edellisestä vierähtänyt. Irja on jäänyt emännäksi Hovilaan ja hän koettaa kääntää synkkää Simoa lempeyteen ja hyvyteen. Emäntäpiika Pirkon kanssa Irja keskustelelee menneisyydestä ja pian hänelle selviää eräs totuus: Pirkko on Simon äiti. Irja kertoo unesta, jonka hän on nähnyt. Valkoisiin puettu nainen oli istunut kangaspuitten ääreen. Ja hän huomaa kauhuksseen, että kangas on yön kuluessa jälleen salaperäisellä tavalla jatkunut. Hovilan Valkean Vaimon salaisuuden tuntevat kaikki muut paitsi Irja: hän ei tiedä, että Simon mielipuoli vaimo on kätkeytynä talon salaiseen kammioon. Hän pyytää Kaunikkia, orpoa piikatyttöä, kertomaan Valkeasta Vaimosta ja Kaunikki kertookin tarinan, miten Simo oli sauratieltä kerran ryöstänyt itselleen tytön. Kertomuksen lopussa saapuu Simo tupaan yölliseltä ratsastusretkeltään ja hän ajaa säälimättä Kaunikin ulos pimeään yöhön. Simon sairaan sielun on loputtomien korprien humina saattanut täysin pois tasapainosta, mutta Irja saa hänet jälleen rauhoittumaan. Simo jo kuvittelee, miten he kaksin voisivat aloittaa uuden elämän Turunkorvassa, Simon syrtyräkodissa. Mutta samassa saapuu Arnkil tuoden sanoman, että Simon on luovuttava huoveistaan, Iso Viha kun raivoaa maassa. Irja

ja Arnkil jäävät kahden. Heidän välillään tapahtuu nyt ratkaisu. Arnkil katsoo, että Simo voi olla onnellinen ollessaan vain oma itsensä, synkkä ja julma Simo Hurtta. Irja taas uskoo rakkautensa avulla voivansa voittaa hänen sielunsa hyvälle. Arnkil ennustaa kaiken päättyvän tuhoon. Simo palaa ja hän haluaa jäädä yksin, sillä luopuminen ratsumiehistä on koskenut häneen kovasti. Irja jää yksin tupaan ja paneutuu levolle. Salaovi aukeaa ja Valkea Vaimo astuu unissakävijän tavoin tupaan. Hän ennustaa Irjalle kuolemaa miekan iskusta kaukana korvessa, valkeitten kinosten keskellä.

### III näytös.

Irja ja Simo ovat päättäneet vetäytyä Turunkorvaan, mutta sitä ennen he haluavat pitää sovintojuhlan Hovilassa. Koko kylä on kutsuttu pitoihin, mutta ketään ei kuulu. Vihdoin koira haukkuu, mutta tulija onkin vain vanha Mantsi, puolihullu kerkäläinen, jonka tyttären Simo kerran on vietellyt. Simon aluksi sovinnollinen mieliala vaihtuu nyt katkeraksi raivoksi. Hän pakottaa Hovilan väen saapumaan juhlasaliin ja pyytää Mantsia laulamaan laulun Simo Hurtasta. Ja niin laulaa Mantsi laulunsa ja jää lopuksi järkyttyneenä muistamaan mennyttä murhettaan. Mutta Simon katkera raivo kasvaa yhä; hän haluaa laulua ja tanssia. Kesken Hovilan väen tanssin villeintä menoa, tupaan saapuu Arnkil. Uusi kapina on tulossa ja Simon on heti paettava. Vielä kerran hän koettaa saada Simon luopumaan Irjasta sekä taistelemaan, mutta Simo luulee nyt löytäneen todellisen itsensä, eikä halua luopua rakastamastaan naisesta. Tulipalon punertaessa hän Irjan ja Pirkon kanssa lähtee pakomatalle Turunkorvaan.

### IV näytös.

Irjan voimat ovat pakomatalla pettäneet. Hän on saanut Mantsista ruttotartunnan ja makaa kuolemaisillaan autiossa metsätöhlissä. Simo tuntee, että ilman Irjaa hän on mennyttä miestä. Vain Irja voi saattaa hänen sairaan mielensä tasapainoon. Mutta takaa-ajajat lähenevät. Irja rukoilee, että Simo lävistäisi hänet

miekallaan, sillä elävänä hän ei tahdo jäädä raivostuneen kansan-  
joukon häväistäväksi. Hirveän tuskan vallassa Simo vihdoin  
kuin alitajunnallista pahaa minäänsä noudattaen lävistää Irjan  
miekallaan. Samassa saapuu rovasti paikalle ja hän toteaa Si-  
molla olevan edessään vain yhden mahdollisuuden: »Jumala on  
jauhanut muruiksi kivisen sydämesi. Mene, Simo Hurtta, ja sovi  
Jumalasi kanssa, sillä ihmisten kesken olet kirottu, eikä sinulla  
ole enää mitään tekemistä tämän maan kamaralla!» Kohtalonsa  
hetkellä Simo vielä ensi kertaa tunnustaa Pirkon äidikseen ja  
oman demooninsa murtamana poistuu metsään. Sieltä kuuluva  
laukaus ilmaisee, että Simo itse on ratkaissut kohtalonsa.